

ABSTRAKT

Diplomová práce vychází ze studie sedmiletých dětí Childhood Obesity Surveillance Initiative (COSI) zpracované Endokrinologickým ústavem pod záštitou WHO Europe a grantu MZ ČR a studie adolescentů Childhood Obesity Prevalence And Treatment (COPAT) organizované Endokrinologickým ústavem za podpory Finančního mechanismu EHP Norska a MŠMT ČR. Studie se zaměřovaly na výskyt nadváhy a obezity u dětí a adolescentů a také na faktory, které mohou vznik nadváhy a obezity zapříčinit.

Obezita je vážné chronické multifaktoriální onemocnění, které může významně ovlivnit zdravotní stav a správný vývoj dětí. Obezita se jako rizikový faktor podílí na vzniku kardiometabolických problémů (*diabetes mellitus* II. typu, ischemická choroba srdeční, hypertenze, dyslipidémie), nádorových onemocnění, problémů pohybového aparátu a poruch rozmnožovací soustavy (neplodnost, hypogonadismus, syndrom polycystických ovárií, u dětí poruchy pohlavního vývoje). Důležitou součástí péče o zdraví jsou preventivní programy zaměřené na problematiku dětské obezity, které se připravují na základě zkoumání faktorů, které se uplatňují při vzniku obezity.

Cílem této práce je stanovit a porovnat prevalenci nadváhy a obezity u sedmiletých dětí a adolescentů podle klasifikačních kritérií České republiky, WHO a IOTF. Hlavním cílem je porovnat působení faktorů zevního prostředí i familiárních (rodinná anamnéza, životní styl; tj. stravovací návyky, pasivní aktivity, délka spánku) na hmotnostní parametry u sedmiletých dětí a adolescentů.

V rámci této práce bylo hodnoceno měření a dotazníkové šetření 2497 dětí ve věku 6,3-7,6 let a 1546 adolescentů ve věku 12,8-18,4 let získané ve spolupráci s pediatry. Náhodný výběr lékařů zajistil reprezentativní zastoupení dětí a adolescentů. Každý jedinec byl změřen dle klasické antropologické metodiky (tělesná hmotnost, tělesná výška, obvod pasu, obvod boků) a vyplnil dotazník zjišťující informace o denním režimu, pohybových aktivitách a rodinné anamnéze. Výsledky byly zpracovány v programech Microsoft Office Access, Microsoft Office Excel, RůstCZ, WHO AnthroPlus a statisticky zpracovány v programech Statistica a R.

Prevalence nadváhy a obezity u sedmiletých dětí byla v roce 2010 6,74 % a 8,69 % u chlapců a 8,38 % a 7,75 % u dívek podle českých kritérií; podle kritérií WHO 13,64 % a 10,06 % u chlapců a 15,18 % a 7,04 % u dívek; podle kritérií IOTF 10,80 % a 4,46 % u chlapců a 12,89 % a 5,69 % u dívek. Prevalence nadváhy a obezity u adolescentů v roce 2010 byla 11,69 % a 16,07 % u chlapců a 11,73 % a 11,35 % u dívek podle českých kritérií; podle kritérií WHO 22,97 % a 11,82 % u chlapců a 18,28 % a 5,04 % u dívek; podle kritérií

IOTF 22,31 % a 7,70 % u chlapců a 14,38 % a 3,91 % u dívek. Výsledky ukazují různé výstupy při použití odlišných metod. Podle české metodiky je statisticky významný nárůst prevalence nadváhy a obezity mezi sedmiletými dětmi a adolescenty.

Srovnáním faktorů ovlivňujících hodnoty BMI u sedmiletých dětí a adolescentů se na vyšších hodnotách BMI u adolescentů více uplatňuje přítomnost cukrovky v rodině, délka spánku a pohlaví. Dále u adolescentů závisí vyšší hodnoty BMI s nízkou konzumací čokolády oproti sedmiletým dětem; a silnější závislost na nízké konzumaci plnotučného mléka a sladkostí, než jak se tato závislost uplatňuje u sedmiletých dětí. Oproti sedmiletým dětem se u adolescentů neprojevil vztah k přítomnosti dyslipidemií v rodině, vliv porodní hmotnosti, délky kojení a frekvence konzumace masa, nízkotučných mléčných výrobků a zeleniny. Tyto odlišnosti v působení jednotlivých faktorů se mohou podílet na nárůstu prevalence nadváhy a obezity mezi oběma věkovými kategoriemi. Závislost hodnot BMI na konzumaci „light“ nápojů a na délce sledování televize ve všední dny byla u obou věkových skupin podobná.

Klíčová slova: Prevalence nadváhy a obezity, obezita dětí a adolescentů, BMI, denní režim a BMI, osobní a rodinná anamnéza a BMI, rozdíly mezi dětmi a adolescenty